

TÄUJJA KÕČČUM KÕÖČČMÕÖŽŽ

Hää'sk, što tu'st miöll keäss sää'mkiött-tuâjai árra! Mee'st kõõjee jiânnai sää'mkiött-tuâjai pirr, da tō'nt leä'p noorrâm vasttõõzzid tääu'jmōsân kōččum kōōččmōōžžid. Jōs jiōk kaaun tääi'ben vasttõõzz tuu kōōččmō'sše, vää'ld õhttvuōđ ne'ttpoo'stin sami.duodji[at]co.inet.fi. Raukkâp vä'ldded lokku, što mee'st kõõjee jiânnai da tōn diōtt va'sttummuž sâtt joudđad vue'rdded. Spä'sseb ko perstak!

1. Vuäžž-a Duodji Shooppâst vuâsttum ouddsid ââ'nned kii täättas?

Mänggaz kuâsttje smiōttmen, mâid ouddsid jie-sä'mmla vuäžža vuä'stted da ââ'nned di vie'rrlââvv-a tiōttum ouddaz ââ'nee'l kulttuurlaž vuämstōōllmō'sše le'be appropriaatio'je. Lij fiin ä'sš, što kulttuursensitiivlažvuōtt keäss tuu miōl!

Leä'p smiōttâm jiânnai vasttõõzzlažvuōttkōōččmōōžžid da čauddam tōōzz õhttnee'i aa'sšid nu'tt õhttõōzz toi'mmjummšest ko še Duodji Shooppâst. Vä'lddvue'zz Duodji Shooppâst vuâsttum ouddsin vuäitt ââ'nned mâ'te mōōn ouddaz täättas šiōgg kââmain da kuârgain. Leä'p mie'rkkâam Duodji Shooppâst jeä'rben tōid ouddsid, kook lie ä'rbbvuōđ mie'ldd õnnum tâ'lkk sää'mōutstōōzzâst, le'be identite'ttoudsid, koid vuäitt kâ'l vuä'stted leäša kooi âânnmō'sše õhttne kulttuurla vuârdmōōžž.

Identite'ttoudsz lie nõkam kiōtt-tuâjjouddaz, koid õhttan jeä'rab miârktōs jeä'rben sää'mkulttuur siisklaž ââ'nnmest. Tâi kiōtt-tuâjjouddsi âânnmōš saaggat tōi miârktōōzz tobddja tōid õō'nni oummu sää'mvuōđâst. Tōk toi'mmje â'tte eetnlažvuōđ čuä'jtee'jen. Takainalla tōk saaggte oummu õhttvuōđâst tiōttum sää'mvuu'd päikka da/le'be kiōll- le'be kulttuurlaž jou'kkē, da tōid ââ'net tiōttum vuōiggâdvuōttvuâđđjurddji da vuâkkōōzzi meâldlâni.

Kaaupšep Duodji Shooppâst še jiânnai jee'res ouddsid ko tâ'lkk identite'ttoudsid. Jee'res kiōtt-tuâjjouddsi âânnmōš lij sää'm vuōiggâdvuōtt- da nää'lvuâkksaž lää'kkvue'jj kiōččâmkuu'limest friij da suâvlaž pukid le'be tōi takai âânnmōōžž sä'mmla â'nne suâvli'žžen še jeârssid ko tâ'lkk jiijjâz kulttuurlaž joouk vuâzzlaid. Jue'kkēp miōlsteen da tââđvi'žžen sää'mkulttuur vue'zzid da tuäivvap, što sää'm kiōtt-tuâjjilai ouddaz šōōddee räämm tōi õō'nn'jid. Tuäivvap-i, što âânak kuârgain Duodji Shooppâst vuä'sttmad ouddsid. Seämmast tuärjääk sää'm kiōtt-tuâjjilaid da pōōrgâsnii'kkid!

Sâmi Duodji -õhttōs lij kuu'kk leämmaž mie'ldd Sâmi Duodji -tä'vvermiârkkriâžldōōggâst. Duodji Shooppâst kâunn'je ââ'n še määng kiōtt-tuâjjilai ouddaz, kook lie mie'rkkuum jeä'rab da kuu'kk õnnum Sâmi Duodji -sertifiâ'stem-miârkin. Tât miârkk tâ'kkad vue'sttja, što sää'm kiōtt-tuâjjilai lij le'be -tuâjjilai lie kiōdi tuejjâam ouddaz. Lââ'ssen tōt mušttal, što ooudas lij tuejjuum ä'rbbvuōđlaž aunnsin da tōn vue'lğgēmsââ'jjen lij ä'rbbvuōđlaž sää'mkiōtt-tuâjj, ä'rbbvuōđlaž häämummuš le'be ä'rbbvuōđlaž kulttuurlaž âânnmōš. Sâmi Duodji -sertifiâ'stem-miârkkritee'rid vuäitak tobdstōōttâd addrōōzzâst www.samimade.com. Tân tä'vvermiârkkriâžldōōgg leät mōōnni ii'jji ääi'j oodâam, da tōt kuâsttai sōrgg õō'nn'jid čičlggsun ko ouddâl.

Ko vuâstak kiōtt-tuâjjsue'rij ouddsid Duodji Shooppâst, vuäitak lee'd snâätnai, što sä'mmla lie tuejjâam da puu't'tam ouddsid. Vue'stee'l Duodji Shoopp kiōtt-tuâjjouddsid leäk tuärje'men sää'm kiōtt-tuâjjilaid, neezzanvâlddsâž kiōtt-tuâjjsue'rij da sää'mkulttuur obbvuōđstes. Duodji Shooppâst kaaunak še jiânnai jee'res ouddsid kiōtt-tuâjjouddsi lââ'ssen, jeä'rbi mie'ldd kii'rjid da musiikk. Kiōčč tää'rkkben mij ne'ttkaupâst <https://duodjishop.fi/> le'be kō'le mij kaaupâst Aanrest Sajoozzâst.

2. Mii kulttuurlaš vuámstõõllmõš le'be appropriaatio lij da mõõn diõtt tõ'st sagstõõlât?

Kulttuurlaš appropriaatiost le'be vuámstõõllmõõžžâst lij tääu'jmõsân kõõččmõš tõ'st, što ij-sää'm toi'mmjeei välld låå'vtää kõskksaž vue'zzid sää'mkulttuurâst kaauplaž le'be jee'res mie'rid fi'ttjekani tõi miârktõõzz sää'm uu'ccbõ'sse.

Lappi turismmie'llemvue'jjest da joba Lää'ddjânnam markknâ'sttmest leät ääi'j čõõđ äü'kkääm sää'mkulttuur naa'lin, kää'tt lij tuejjääm negatiivlaž vaaiktõõzzid sää'mkulttuu're. Täin vuei'tet peäggted vuä'mmäiggsaž da štempplõ'stti stereotypiaid di sää'm kiõtt-tuâj le'be tõi tyyl kopiâsttmõõžž. Keän sä'mmli'žže täättas lij lossâd vuõigõõllâd ouddkâddmõõžžid, da nuu'bb peä'lnn vuõigg rasism še lij očndõõttâm. Lää'ssen vuámstõõllmõõžžâst le'be appropriaatiost lij leämmaž negatiivlaž vaaiktõs sää'm kiõtt-tuâjjuuârgga da sää'm kiõtt-tuâjjlai vuäittmõõžžid pi'rğgeed sue'rjest.

Sä'mmla lie täi kiõldlaž vaaiktõõzzi diõtt kaggâm ää'sš õõlmâs sagstõõllmõ'sše. Seämma ääi'j o'dinak tee'min vuälggam õhttsažkääddlaž liikkõõzz lie counnâm veiddsab õõlmâs sagstõõllmõõžž da rajjsid kuõskki tä'rkstõõllmõõžž. Põrggâz lie älggam o'ddest tä'rkstõõllâd ouddseez še uu'ccbõõzzi kiõččâmkuu'lmet. Rämmšep, ko leä'p vuämšam, što vasttõõzzlaž toi'mmjemnääl keä'sse veiddsubun di veiddsubun nu'tt õõ'nn'ji ko še jäärnâkpõrggsi miõl. Põrggâp ää'n vue'zzsteen pue'rben va'stteed vasttõõzzlažvuõtt- da sensitiivlažvuõttkõõččmõõžžid tuejje'l čiołggsuubun ouudasjuâgg Duodji Shooppâst, što õõ'nni vuäi'tte staansõs miõlin da kuärgain ää'nned sää'm kiõtt-tuâjjlai ouddsid.

3. Keä'sse-a sää'm kiõtt-tuâj tuejjuumuš kaauplânji, sää'm kiõtt-tuâjjä'rbbvuõđâst inspiraatio välldmõš le'be kaauplaž le'be čeäppõõzzlaž õhttsažtuâj e'tkkummuš tuu miõl?

Sámi Duodji -õhttõõzz da Duodji Shoopp mie'rren lij tuärjjeed sää'm kiõtt-tuâjjlaid da ä'rbbvuõđ ouddnummuž, ko tõi vaaikat ku'kes ääi'j se'st sää'm meer pue'rrvâajmõ'sše da sää'mkulttuur jie'llemviõkksažvuõ'tte. Sää'm kiõtt-tuâjjlast lij sää'mõutstõ'sse kuulli ooumžen vuõiggâdvuõtt da vuäittmõš äü'kkëed ä'rbbvuõđâs kaauplânji da sää'mkulttuur siisklaž kulttuurlaš vuõiggâdvuõttvuâđđjurddji meâldlânji. Äjšmâ'ttep sää'm kiõtt-tuâjjlaid še vä'ldded vue'zz čeäppõõzzlaž da kaauplaž õhttsažtuâjjprojee'ktid. Sää'm kiõtt-tuâjjla tä'bdde sä'mmlai vuõiggâdvuõttfi'ttjõõzzid da siltee vä'ldded lokku vooudlaž da ä'rbbvuõttmeâldlaž vuä'msteeivuõđ, kulttuurlaš suâvlažvuõttkõõččmõõžžid di raajid privatt da kaauplaž ää'nnmest.

Jeärrsid ko sä'mmlaid lij vaiggâd u'vdded ouddkiõ'tte takaivuä'ppõõzzid kaauplaž sää'mkulttuurâst inspiraatio välldmõ'sše, kää'tt lij suâvlaž. Sä'mmlai poliittla toi'mmjeei lie kuuitâg tuejjääm čiołggsuubun vuäinmeez da õlmmääm, što sää'm meer vuä'mast kulttuurää'rbes. Ouddmiârkkân Taar Sää'mte'ğğ lij ee'jj 2021 õlmmääm vuäinmes, koon mie'ldd sä'mmlai jiõččnallaš da kollektiivlaž kulttuur, mä'te esteettla eleme'e'nt, musikk, kiõll, mainnâz di historia da jee'res ä'rbbvuõđla kulttuurõõlmtõõzz lie sä'mmlai jeällmõõžž.

Tän kiõččâmkuu'lmet kiõččee'l sä'mmlai õhttsaž jeällmõõžž ää'nnma da sää'mkulttuur kaauplaž äü'kkummuš kai'bbjet låå'v sää'm vuõiggâdvuõđ vuä'mstee'jin seämmanalla ko mõõn täättas nuu'bb vuä'mstem immateriaalvuõiggâdvuõđin suejjuum ouddaz kaauplaž ää'nnma taarbšet låå'v vuõiggâdvuõđi vuä'mstee'jest. Lij šiõgg vä'ldded lokku, što vuä'mstummuš vuäitt lee'd määng tää'zzest, ouddmiârkkân puki sä'mmlai õhttsaž le'be vu'vdd- da ä'rbbvuõttmeâldlaž. Sagstõõllmõš da tu'mmjuumuš loo'vin da mõõntõõllmõõžžin, koid älgg ooccâd sä'mmlai õhttsaž jeällmõõžž kaauplaž ää'nnma, lij kõõskrää'jest.

4. Vuäitt-a sää'm kiött-tuâj maallid da vââjaid vuä'stted da riâššve'ted-a kuursid?

Žaa'll, što jeä'p kaaupâž vaalmâšvââjaid sää'mpihttsi vooudlaž maallin ij-ga mee'st vuäžž ni jee'res sää'm kiött-tuâjai vââjaid le'be tuejjeemvuä'ppõõzzid. Mâtmin mij kaaupšem kii'rjin vuäi'tte kâl kâunn'jed sää'mkiött-tuâjai vââj le'be maall, leâša vâaldak ve't lokku sä'mmlai vuõiggâdvuõttfi'ttjõõzzid, vooudlaž da ä'rbbvuõttmeâldlaž vuä'msteeivuõđ, suävlažvuõttkõõččmõõžžid di raajid privatt da kaauplaž ââ'nmest (kiõčč kõõččmõõžžid 1–3).

Mee'st lie takainalla kaaupšemnalla Stoorstâlka tuejjed-tõn-jiõčč-vaalmâšpa'kaatid, koin lie aunnsi lââ'ssen še tuâjneäv v da vuä'ppõõzz. Näkam aaunâspa'kaat veäkka vuäitt ouddmiârkkân kââ'dded rabblin liânt. Stoorstâlka tuejjed-tõn-jiõčč-pa'kaatin vasttõõzzlažvuõttkõõččmõõžž lie čouddum tuu peä'lest.

Riâššâp mij vuäzzlaid kiött-tuâjkuursid, da jõs teâudak vuäzzlažvuõđ mäainaid, vuäitak occâd vuäzzlažvuõđ da piâssâd tõiig kuurseen.

5. Vää'lte'ped-a le'be vuä'sttve'ted-a vuä'mm da õnnum sää'm- le'be lappihihttsid?

Jeä'p vää'let õnnum pihttsid kaaupšem-mie'rin jeä'p-ga lââ'nest tõiđ da o'ddestkaaupâž tõiđ Duodji Shooppâst. Vâ'lddep kuuitâg pää'stmâhssad vuâstta vuä'mm pihttsad da ju'n-a vâ'lddep tõn skiankkân vuâstta historiallaš norldõõggeen le'be o'ddestââ'nnep tõn ää'sšmeâldlânji sää'mkulttuu're suâppi naa'lin. Žaa'll, što jeä'p kuuitâg vuei't mä'hssed vuä'mm pihttsastad.

Facebookâst lij joukk, koon nõmm lij "Osta-Myy-Lainaa-Vuokraa-Tilaa Saamenpuku", ko'st pihttâz, koon vuäitt veâl ââ'nned, vuäitt ta'rjjeed jeârnsid. Vuâmmšak ve't, što jooukâst kaaupšet da vaajet änn'jõžäiggsaž le'be ääi'j jioigg meâldlaž äâ'nma jurddum pihttsid. Seämmanalla ko jee'res aa'sšin še, sä'mmlai taarb, äärv da mooččâdvuõttfi'ttjõõzz mottje ääi'j mie'ldd.

Jõs kaunmad piutâs lij ju'n miâlggâd vuä'mes, tõ'st vuâsti lij jäänab historiallaš le'be toobdärvv. Täuujja vuä'mm pihttâz vuäi'tte lee'd näkam pihttâz, koid sä'mmla jie leäkku âânnam sää'mpihttsen. Ouddmiârkkân Ruä'vnjaarg vuu'dest da Lappi vuu'dest veiddsubun še lie leämmaž äâ'nmest nu'tt koččum obbkähttan, kââ'tt lij leämmaž še mâtam vuu'din lââ'dd puäzhoi'ddjee'ji reâuggpiiutâs. Lappist leäi kuu'kk viõggâst ä'rbbvuõtt, mâ'st lookkjiškooul mââimõs klaass joo'tti lookkjiškooulnee'kk teävõ'tte penkinpainajaiset- le'be *penkkarit*-juu'hliđ sää'mpihttsid mušt'teei pihttsid. Algg aalgâst *penkkarit*-juu'hl le'jje präâ'znkallaš ä'rbbvuõtt, leâša ääi'j mie'ldd ä'rbbvuõtt mottji luândas peä'lnn jäänab karnevaal nallšem ju'hllen. Sää'mpihttâz lie še kopiõsttum turismm- da naamârpuiutâsââ'nma. Näkam pihttâz kâunn'je õinn, da lij vuei'tlvaž, što sää'mkulttuur kiõččâmkuu'lmest piutâs ij leäkku sää'mpiiutâs.

Vuei'ttep tuejjeed pihttsastad a'rvvõõzz da pe'rrjep a'rvvõõzzâst 40 eu'rred. Vuõlttâđ pihttsest jiännai snimldõõggid da tää'rkes teâđaid di tuu laasktemadrõõzz adrõ'sse sami.duodji[at]co.inet.fi.

6. Ouddsi ta'rjjumš Duodji Sho'ppe

Vâ'lddvuäkkõõzz mie'ldd Duodji Shooppâst kaaupšet tâ'lk sää'm puu'ttee'ji ouddsid, leâša vâ'lddep tu'mmjõõzz da taarb mie'ldd kaaupšemnalla ouddsid, koin lij še jee'res sää'msiiskõs da kook suä'ppe mij kaaupšem ouddsi jou'kke. Kiõčč tää'rken adrõõzzâst <https://duodjishop.fi/>. Vuäitak ta'rjjeed tuu ouddsid vää'ldee'l mi'jjid õhttvuõđ: [shop\[at\]samiduodji.com](mailto:shop[at]samiduodji.com).

7. Sä'mmlaid da sää'mkiõtt-tuõjju õhttnei tu'tkõkummuš

Lij vääžnai, što tu'tkõkemķee'dd miõll ķeäss sää'mtee'mi årra. Nääi't tu'tkõempuäđõõzz puä'tte še sää'mõutstõõzz da -kulttuur äu'ķķen.

Õhttõs vuäžž jiännai õhttsažtuåjrraukkmõõžžid da -e'tkõõõzzid, koin sä'mmla da sää'm ķiõtt-tuåj lie tu'tkõkem vue'lnn. Žaa'll, što mee'st ij takainalla leäkku vuäitmoš vuässõõttåd tu'tkõkemha'ņķķõõzzid ij-ga lee'd tu'tkõkemha'ņķķõõzzi partnee'ren le'be vue'ssen ohjeemjooukåst. Jeä'p ni vuei't teåttsuejmmåainai diõtt jue'ķķed mij vuäzzlai õhttvuõtt-teåđaid jeä'p-ga vä'lddvuåkkõõzz mie'ldd vää'let tu'tkõkemha'ņķķõsrauukkõõžžid vuäzzlažķåddseen.

Jõs tu'tkõkummuš kuåskk sä'mmlai kulttuuråå'rb, raukkåp vä'ldded lokku Sää'mtee'ğğ tuejjeem mõõntõõllåmvuå'ppõõzz sä'mmlai kulttuuråå'rb da ä'rbbvuõđlaž teåđ kuõskki tu'tkõkemha'ņķķõõzzin. Vuå'ppõs kåunnai Sää'mtee'ğğ ne'ttseeidain.

8. Sää'mkiõli da sä'mmlai tobddmõõžž äu'ķķummuš kaauplaž õhttvuõđin

Jee'res kõõččmõõžžin raukkåp vä'ldded õhttvuõđ sää'm meer veerglaž ee'ttkõ'sttja le'be Sää'mteggga (www.samediggi.fi). Sää'mrådđa še vuäitt lee'd õhttvuõđåst sä'mmlai kulttuurlaž resuursi vaaldšummså õhttnei kõõččmõõžžin (www.saamicouncil.net).